

Kitekint? - Az emberi ösztön

2009 június 16. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

- [0](#)

Még nincs értékelve

Mérték

A mai ember a kőkorszaki elődök fejével gondolkodik, tehát nem csupán teste, hanem agya is nagyon hasonlít a több millió évvel ezelőtt élt rokonokéhoz. Agyunkban húszmilliárd idegsejt naponta olyan érzelmeket és gondolatokat hoz létre, amelyek már kész minták formájában (modulok) több millió évvel ezelőtt kialakultak.

A mai ember a k?korszaki el?dök fejével gondolkodik, tehát nem csupán teste, hanem agya is nagyon hasonlít a több millió évvel ezel?tt élt rokonokéhoz. Agyunkban húszmilliárd idegsejt naponta olyan érzelmeket és gondolatokat hoz létre, amelyek már kész minták formájában (modulok) több millió évvel ezel?tt kialakultak. Az emberi ösztönökr?l szól a kiváló biológus-pszichológus könyve, amely kiegészíti a hasonló cím?, óriási sikert aratott BBC-filmsorozatot. Winston professzor azt mondja, hogy a mai embert is igen jelent?s mértékben azok az érzelmek és ösztönök irányítják, amelyek a szavannán él? el?deinkben, illetve azok el?deiben azért alakultak ki, hogy segítsék ?ket a túlélésben. A félelem, a düh, a szeretet érzései és a versenyt vagy együttm?ködést meghatározó emberi ösztönök igen régiek, és nem ismerhetjük addig magunkat, amíg meg nem ismerjük a bennünk él? ?sember ösztönvilágát. Heisenberg óta tudjuk, hogy a világ sem ismerhet? meg tökéletesen, mert a megfigyel? megváltoztatja a megfigyelt tárgyat, ezért a környez? világot is akkor ismerjük meg jobban, ha többet tudunk magunkról.

Ötmillió évvel ezel?tt el?deink lejtettek a fáról, hogy a jégkorszak beköszöntével tágabb környezetükben élelem után nézzenek. Három-négy millió évvel ezel?tt majomember ?seink két lábra álltak, és ez forradalmi változás volt, mert a felegyenesedéssel felszabadult két kezük: elkezdhettek szerszámokat készíteni. Azóta tudjuk, hogy egyenes gerinccel többre lehet jutni, mint négykézláb csúszva-mászva, még akkor is, ha S-alakú gerincünk sem teljesen egyenes: nagyon nem mindegy azonban, hogy négy lábon állva görbe vagy felegyenesedve.

Agyunk fejl?désében fontos szerepe volt a húsnek mint fehérjeforrásnak, a beszédnek, a játéknak (minél nagyobb az agy, annál játékosabb az él?lény) és a közösségnek. Agyunk "éhes": testsúlyunk két százalékát alkotja, de az oxigén és energia hús százalékát fogyasztja el, ám egyiket sem tudja tárolni. Ezért kell ösztönök formájában tárolni a felhalmozott ismereteket, mert ezek gyorsan m?ködésbe lépnek, és az agyban fénysebességgel terjed? információk a kész ösztönök révén azonnal cselekvést váltanak ki. Ha az úton sötétedéskor görbe botot pillantunk meg, akkor agyunk azt el?ször kigyónak "látja", és a félelem ösztöne menekülésre sarkall bennünket, mindaddig, amíg agyunk lassúbb, "gondolkodó" része közli, hogy nincs veszély, mert ez csak egy bot. A félelem ösztöne az emberi DNS egyik részében van tárolva, 59 gén felel?s érte, és m?ködését sok más gén is befolyásolja: a félelem ösztöne tehát genetikailag kódolt. Ezért lehet a politikában, a közösségekben vagy az üzleti életben olyan er?sen hatni rá, amire a "23 millió romániai munkavállaló" Magyarországot megrohanó fenyegetése adott igen tanulságos példát.

Vannak azonban más, kevésbé ismert ösztöneink is. Machiavelli 1513-ban jelentette meg A fejedelem cím? m?vét, amely a manipuláció gazdag tárházát kínálja politikusoknak, üzletembereknek és szerelmi hódítóknak. A siker végett mások becsapását és kihasználását ajánlja. Azt mondja, hogy a vezet?nek mindig humánusnak és jóra valósnak kell mutatkoznia, igaznak és könyörületesnek, vallásosnak és b?ntelennek: lepleznie kell ezekkel ellentétes tulajdonságait. A legújabb kutatások szerint a Machiavelli által ajánlott megtévesztési taktika az emberi evolúció során dönt? szerepet játszott agyunk és gondolkodásunk fejl?désében. Az emberi intelligencia szintjének növekedésében dönt? lehetett, hogy újabb és egyre jobban m?köd? technikákat alkalmaztak ?seink egymás becsapására, amire ellenmegtévesztés volt a válasz: ezek ösztönössé váltak, tehát genetikailag is kódoltak lehetnek. Ez az ösztön közösségekben m?ködik, és beszéd, írás, tehát kommunikáció szükséges hozzá. Ne csodálkozzunk azon, hogy a kommunikációs eszközök jelenkorban tapasztalt forradalmával a megtévesztés és becsapás is forradalmasodik: a mai média az elmúlt ötmillió évben nem tapasztalt gazdag eszköztárat kínál a mindenkorai vezet?knek arra, hogy a politikában és az üzleti életben megtévezzék a célba vett közönséget.

Minden emberi ösztön közül talán a verseny és együttm?ködés ösztönei a legérdekesebbek. Az evolúció több millió éves történetében kiemelt szerepet kap mindkett?: a majomembereknek is versenyezniük kellett egymással az élelemért és az örökl?désért, de együtt is kellett m?ködniük, mert senki nem volt egyedül elég er?s ahhoz, hogy az ellenséges környezetben fennmaradjon. Ezért egy igen sajátos emberi magatartás alakult ki: hol versenyzünk, hol szövetkezünk, hol háborúzunk, hol pedig békében élünk egymással. A legújabb kutatások szerint akkor jár jól egy közösség, például egy politikai párt, ha e két magatartást felváltva követi: hol harcol, hol pedig együttm?ködik. A játékelméleti kutatások szerint akkor járunk a legjobban, ha 58 százalékban harcolunk és 42 százalékban együttm?ködünk másokkal, így ellenfelünkkel is! A sikeres stratégia azzal kezd?dik, hogy támadunk (például egy vesztes választás után azonnal), majd minden következ? lépésünket attól tesszük függ?vé, hogy ellenfelünk támad-e, vagy együttm?ködést ajánl. Aki mindig támad, az veszít, de az is sokkal kevesebbet nyer, aki mindig csak együttm?ködést ajánl az ellenfélnek. Az a játékos (párt) maradt fenn a kísérletek szerint, aki hol egyik ösztönét, hol a másikat alkalmazta, és követte az ellenfél el?z? lépését: támadott, ha ellenfele is ezt tette, de együttm?ködött vele, ha ilyen ajánlatot kapott.

(Robert Winston: Human instinct, How our primeval impulses shape our modern lives, Bantam Press, 2002)

Matolcsy György, hetivalasz.hu

Ajánló
